

Nr 273.

Af herr **Söderbergh** i Karlshamn, i *anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innehållas två lagförslag, som föranleda mig till väckande af motion, nämligen *lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare* samt *lag om särskild domstol i vissa arbetstvister*.

Jag anser nämligen, att tiden för närvarande icke är inne att genomföra en mera ingående lagstiftning om kollektivaftal. Hela denna aftalsform är skäligen ny och ingenstädes utomlands har mig veterligt ännu kommit till stånd en lagstiftning på förevarande område. Tvärtom har man ännu flerstädes ej kommit längre än till ett teoretiskt utbyggande af själfva begreppet. Det synes därför vara mindre lämpligt, att vi i vårt land *redan nu* skrida till en lagstiftning på förevarande område. Jag finner den uppfattningen så mycket mera riktig, som starka betänkligheter och meningsskiljaktigheter råda med afseende å innehållet af en dylik lagstiftning och om de bestämmelser, som i sådant hänseende föreslagits i den kungl. propositionen. Särskildt framstår i sådant hänseende spörsmålet om rätten till s. k. sympatilockout och sympatistrejck (8 §). För min del anser jag dessa kampmedel vara stridande mot aftalets begrepp och i sig olämpliga och farliga för arbetsfreden. De ha ju visserligen hittills under senare år inrympts i ett flertal kollektivaftal och, som vi veta, också tillämpats på ett sätt, som måste beklagas, och väcka allvarliga gensagor från samhällets sida. Men det finns också många dylika aftal, där det stipulerats, att kollektivaftalet är ovillkorligt gällande under aftalstiden för där af berörda parter. Att nu i *lagstiftningsväg* träffa bestämmelser, hvarigenom sympatilockout och sympatistrejck skulle legaliseras såsom tillåtna stridsmedel, kan jag för min del ej biträda, äfven om de begränsas, såsom

inom lagrådet påyrkats. Jag vågar förutsätta som säkert, att Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del aldrig kommer att vinna Riksdagens godkännande, äfven om den antager en lag om kollektivafstal. Skall en lag om kollektivafstal nu komma till stånd, så måste, enligt min mening, däri också inryckas förbud för sympatilockout och sympatistrejker. Emellertid är jag ej heller blind för, att konsekvenserna af ett sådant förbud äro svåra att öfverskåda, och att den meningen är allmän bland landets arbetsgifvare — jag ingår nu ej på befogenheten af denna mening — att de behöfva sympatilockoutvapnet för att bli jämspelta med arbetarna i striden om löneförhållanden och arbetsvillkor i öfrigt. I det norska förslag ang. »lov om mægling og voldgift i arbeidstvister», som i slutet af 1909 afgafs, har den kommitté, som framlagt detta förslag, med 3 röster — däribland representanter för både arbetsgifvare och arbetare — mot 2 uttalat sig mot förbud för sympatilockout och sympatistrejker.

Med det sätt, hvarpå regeringen förberedt förevarande lagförslag, saknar man också närmare hållpunkter för bedömning af den närmare syn på förevarande stridsmedel, som vederbörande parter hos oss intaga, äfvensom utredning om hvilka bestämmelser, som i förevarande hänseende innehållas i de viktigare kollektivafstal, hvilka under senare åren ingåtts i vårt land. Till vägledning för ett slutligt omdöme om, huru denna mycket svårlösta och grannliga fråga lämpligast bör lösas, vore också af synnerligt intresse att taga del af, huru man i Danmark tänker sig kunna lösa frågan. Där arbeta, som känt, särskilda delegerade från »Dansk Arbeidsgiver- og Mæsterforening» och från »De samvirkende Fagforbund», under ledning af Overretsassessor Dr jur. C. Ussing, på åstadkommande, å öfverenskommelsens väg, af en »arbetsaftalsrätt». Dessa delegerade ha framlagt förslag om »Regler for Behandling af faglig Strid», om »Oprættelse af en staaende Voldgiftsret» och om »Udnævnelse af en Forligsmand i Arbeidsstridigheder», men samtidigt ha de (i januari 1910) anmält, att de icke ännu afslutat förhandlingarna rörande bl. a. arbetarepartiets obetingade rätt till »Sympatistrejker» — »Strejker af andra organisationer än dem, som äro i konflikt, för att därmed stödja deras sak» — och arbetsgifvarnas rätt till »den udvidede Lockout» — »lockout riktad mot andra organisationer än dem, som äro i konflikt» —. Så mycket viktigare skäl synas mig tala för att vi i vårt land, innan vi lagstifta på förevarande område, afvakta den i Danmark sålunda pågående utredningen, hvilken ej lärer kunna förväntas under den allra närmaste tiden, som förhandlingarna i saken där föras mellan organisationerna själfva, och deras syn på förevarande förhållanden därmed bör komma till ett fullödigt uttryck. I Danmark har man som bekant sedan länge haft afstal, hvarigenom sympatilockout och sympatistrejker tillåtits; det bör därför vara

af betydelse, huru man där ämnar ordna förhållandena och den erfarenhet, man kan åberopa.

Jämväl åtskilliga andra bestämmelser i förslaget till lag om kollektivaftal (t. ex. 9 §, åtminstone delar af §§ 6 och 10 m. fl.) synas mig vara af beskaffenhet, att icke nu böra upphöjas till lag. Vid hvarje lagstiftning om kollektivaftal bör iakttagas den strängaste begränsning; det bör vara parterna, som själfva skola utfylla detsamma. I detta afseende synes mig regeringsförslaget icke hafva i allo iakttagit de lämpliga begränsningarna. Jag kan således icke finna klokt och påkalladt, att en lagstiftning om kollektivaftal för närvarande kommer till stånd.

Förslaget till »lag om särskild domstol i vissa arbetstvister» synes mig till sin princip riktigt och vara af beskaffenhet att böra, låt vara först efter åtskilliga, rätt så genomgripande förändringar, antagas. Dess uppgift, att genom ett bindande afgörande af rättstvister angående kollektivaftal förekomma anledningar till öppna strider rörande rättsförhållanden på grund af kollektivaftalet, synes mig uppenbart gagnande. Då jag, på sätt nyss berörts, anser en mera ingående lagstiftning om kollektivaftal icke för närvarande böra äga rum, men inrättande af en »arbetsdomstol» redan nu bör ifrågasättas, är det tydligt, att de grundläggande bestämmelserna rörande kollektivaftalets begrepp böra öfverflyttas till lagen om särskild domstol i vissa arbetstvister, jämte tilläfvats några andra konstitutiva bestämmelser rörande dylika aftal. På den tid, som stått till buds för afgifvande af motion i anledning af förevarande kungl. proposition, har det icke varit mig möjligt att närmare öfverväga och formulera ifrågavarande bestämmelser. Men jag föreställer mig, att hvad jag åsyftar, skall kunna vinnas genom *en lämplig samarbetning af de bägge lagarna i syfte att få kollektivaftalets begrepp fastställt och så inrätta arbetsdomstolen såsom skiljedomstol för uppkommande rättstvister*. Man skall därmed slippa att uttryckligen lagfästa och redan nu i lagstiftning medtaga åtskilliga af de mest outvistade bestämmelserna i kollektivaftalslagen, bestämmelser rörande frågor, som icke kunna anses mogna att nu slutgiltigt lösa.

Förslaget till lag om arbetsdomstol, såsom det föreligger, synes mig i behof af åtskilliga ändringar. I sådant hänseende kan jag ej finna nödigt eller ens lämpligt, att domstolen obligatoriskt skall utrustas med »tre lagkunniga män» (§ 3). Jag åberopar härvid hvad i lagrådet yttrats af justitierådet Marks von Würtemberg, men jag vill gå ett steg längre och föreslår, att domstolen skall bestå af en lagkunnig ordförande, hvilken fullgjort hvad författningar föreskrifva dem, som må nyttjas i domare-

ämbeten, samt 2 andra, i arbetsförhållanden erfarna och kunnige män, som icke själfva äro arbetsgifvare eller arbetare — således med afseende å dessa valet ej bundet vid jurister —: alla dessa tre utnämnda af Konungen. Förslaget om bisittare i domstolen enligt § 4 synes mig olämpligt. Med hänsyn till de olika organisationer, som finnas, blir Kungl. Maj:ts val af bisittare alltid vanskligt. Men det gäller att betrygga, det domstolen får tillräckligt förtroende. Här föreligger en stöttesten med det kungl. förslaget, som måste öfvervinnas. Huru detta skall ske, är ett mycket inveckladt problem. I Norge, där man föreslagit ett »Voldgiftsraad» med en kompetens, liknande arbetsdomstolens, väljas bisittarna, som äro två, den ena af Norska arbetsgifvareföreningens generalförsamling och den andra af Arbetarnas fackliga landsorganisations kongress. Med hänsyn till organisationsförhållandena i vårt land lär en dylik anordning, om den eljest vore lämplig, icke kunna genomföras. För min del tror jag att man hos oss måste lita till rörliga bisittare, så att, efter afgifvet förslag, utses bisittare, vidkommande arbetsgifvareorganisationerna, dels från Svenska arbetsgifvareföreningen, från Centrala arbetsgifvareförbundet och Sveriges verkstadsförening, dels ock från möjligen andra större arbetsgifvareorganisationer samt, beträffande arbetareorganisationerna, från till landsorganisationen anslutna fackförbund, från till Svenska arbetareförbundet anslutna fackföreningar och från utom dessa stående större fackförbund (t. ex. järnvägsmanna- och typografförbunden) o. s. v. Bisittarne skulle inkallas af ordföranden allteftersom tvisten, som hänskjutits till domstolen, rörde kollektivafstal, slutet af de olika organisationerna, så att, när det kollektivafstal, som målet rörde, ingåtts mellan Svenska arbetsgifvareföreningen och landsorganisationen eller fackförbund under dessa, bisittarne blefve de, som efter förslag af dessa organisationer, förordnats; när det kollektivafstal, som tvisten rörde ingåtts mellan Centrala arbetsgifvareförbundet och svenska arbetareförbundet till bisittare kallades de, som efter förslag af dessa organisationer förordnats o. s. v. Rörde tvisten flera förbund, finge domstolen konstituera sig efter omständigheterna. Man kan visserligen invända, att kontinuitet och likformighet i domstolens utslag kunde äfventyras med antydt sätt för domstolens sammansättande, men detta tror jag vara en ringa fara mot den, som uppstår, om det ej lyckas att skaffa fullt förtroende för arbetsdomstolen. När bisittarne enligt propositionen alltid skulle förordnas för viss tid, så bli likformighet och lika principer ändå ej alltid tryggade, enär ju ombyte emellanåt kommer att ske, när ett förordnande utgår. Dessa principer tryggas bäst genom de fasta ledamöterna af domstolen. Att ej heller i praktiken alltför många bisittare behöfva förordnas är uppenbart, enär med tämlig säkerhet kan

antagas, att närställda organisationer föreslå samma personer, och då de viktigaste af fackförbunden å arbetaresidan, som ej tillhöra landsorganisationen eller svenska arbetareförbundet, hafva ett ordnad skiljedomsförfarande infördt i sina aftal och därför ej behöfva eller kunna få sina kollektivafstaltvister dragna inför arbetsdomstolen. Jag föreslår således sådan ändring af 4 § i förevarande lagförslag att arbetsdomstolen utrustas med rörliga bisittare i öfverensstämmelse med förut skisseradt förslag eller att bisittarne på annat lämpligt sätt utses, så att största möjliga förtroende från parterna kan vinnas åt domstolen. I sådant afseende bör kanske ej alldeles förbises möjligheten att, med bibehållande af principen enligt Kungl. propositionen, Kungl. Maj:t utser 3 bisittare från hvardera sidan, hvarmed större möjligheter vinnas för en något rimligare proportionell fördelning af platserna mellan organisationerna. I sådant fall borde, för att ej domstolsledamöternas antal skall bli för stort, en å hvardera sidan utträda efter lottning vid hvarje session eller kanske bättre en viss tjänstgöringsordning eljest införas. Jag anhåller om beaktande af jämväl detta alternativ, äfvensom andra alternativ, som kunna tänkas betrygga domstolens ställning.

Vidare bör iakttagas att det är vederbörande *nöysta* organisationer, som förslagsrätten tillkommer, och föreslås i sådant hänseende förtydligande af § 4.

Vidkommande appellationsrätten finner jag Kungl. Maj:ts förslag olyckligt. Under åberopande af den af justitierådet Marks von Würtemberg i lagrådet förfäktade mening, som jag i allo biträder, föreslår jag, att appellationsrätt i sakfrågor till Högsta domstolen icke medgifves, och att §§ 12—16 i lagförslaget i enlighet härmed ändras.

Vidare synes mig sådant tillägg till förevarande lagförslag böra ske, att det måtte bli klart, att när parter, som slutit ett kollektivafstal, själfva i detta öfverenskommit om tvisters afgörande i viss angifven ordning (skiljedom, tariffnämnd o. s. v.) med bindande verkan för parterna, arbetsdomstolen icke har att med tvister på grund af sådana kollektivafstal taga befattning. Meningen i kungl. propositionen är uppenbarligen den nämnda, men jag föreställer mig, att det vore lämpligt att detta, till undvikande af missförstånd, uttryckligen utsäges i lagen. Slutligen fordras uppenbarligen att fullt fri bevispröfning vid arbetsdomstolen införas, att vanliga vittnesjäf ej upprätthållas samt att alla protokoll och utslag från domstolen äro afgiftsfria för parterna, i hvilka alla hänseenden jag påkallar ändring af lagen, särskildt afseende 11 §, där en anordning af rättegången föreskrifvits, som ingalunda kan vara lämplig för arbetsdomstolen.

Under åberopande af hvad sålunda anförts och med anhållan, att särskilda utskottet måtte närmare formulera författningsbestämmelserna, yrkar jag:

1) att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare samt

2) att Riksdagen måtte antaga förslaget till lag om särskild domstol i vissa arbetstvister med de ändringar, jag ofvan angifvit, och som ytterligare pröfvas erforderliga i följd af dessa ändringar, och att i detta lagförslag införas de konstitutiva bestämmelser rörande kollektivaftalet, som må erfordras, för att kollektivaftalets begrepp och karaktär måtte, såsom grund för arbetsdomstolens verksamhet, varda tillräckligt bestämda.

Stockholm den 6 april 1910.

Frithiof Söderbergh.
